

Curset ecologia i geografia

per Josepa BRU i BISTUER

Durant els dies 6, 7 i 8 de febrer d'aquest curs s'ha desenvolupat el curset-seminari sobre «Ecologia i Geografia» a càrrec de la professora Josepa Bru.

Al llarg de les sessions s'ha desenvolupat una reflexió a l'entorn de la tradició i les perspectives dels corrents ecològics de la geografia humana. El curset s'ha estructurat en tres blocs diferenciats, tots ells orientats al plantejament de l'actual situació.

El primer d'ells ha fet referència a la tradició disciplinar, tractant d'explicitar les diverses formes en què s'ha plantejat l'anàlisi ecològica a l'hora d'explicar l'organització i el funcionament de les societats humanes, des de la geografia decimonònica fins a les postes més recents.

El segon ha abordat una anàlisi de major abast tractant d'inserir la reflexió ecològica en els paràmetres de la idea de progrés, característica de l'època moderna. L'objectiu ha estat de veure si existeix possibilitat de convergència o si s'està davant d'una crisi de caire estructural.

El tercer bloc planteja un tema puntual d'una línia de recerca que tracta d'assumir la problemàtica ecològica, des d'una perspectiva àmplia i socialment crítica.

1. Tradició i canvi en la línia ecològica del pensament geogràfic

Es parteix del plantejament de la reflexió ecològica com un dels elements fonamentals en l'articulació de la teoria geogràfica, entenent com a tal línia la de l'estudi de relacions en les quals apareixen sempre dos elements: l'home i la societat humana i el medi, entès com a suport material de la vida humana i social.

La tesi que es defensa és que malgrat les evidents transformacions sofertes per l'explicació ecològica en els diversos models de científicitat, adoptats per la Geografia des de la seva institucionalització, i malgrat l'aparent descrèdit sofert a partir de l'orientació

teorètic-espacial, l'actual diversitat de propostes geogràfiques sembla afavorir una represa de la temàtica ambiental sota d'altres coordenades.

Així, l'estudi de la relació home-medi s'aborda a hores d'ara des dels corrents humanístics i des dels corrents radicals, amb els quals sembla que presenta bones expectatives de futur.

Així, les anàlisis de la percepció i el comportament humans vinculats a variables subjectives s'interessen per la representació dels paràmetres ambientals. Cal emmarcar en aquest àmbit un seguit de temes, ja clàssics, com l'estudi dels espais afectius, o l'anàlisi dels espais viscuts.

En aquest ordre de coses cal situar també l'estudi de la percepció i l'actuació condicionada per ella, davant les catàstrofes naturals. Es tracta de temes l'anàlisi dels quals es manifesta de gran transcendència en els treballs d'ordenació del territori, on les variables subjectives adquireixen una importància decisiva per a l'aplicabilitat i acceptació de les mesures a emprendre.

Un altre àmbit important de l'anàlisi ambiental correspon als temes de l'oci; aquí l'enfocament humanístic permet comprendre les preferències de diversos grups de població respecte diferents entorns, així com analitzar les característiques del seu comportament en ells. Ambdós aspectes importants per a la previsió de la demanda i la implementació de l'oferta.

D'altra banda, les tendències radicals aborden el tema del medi des d'una perspectiva de justícia distributiva, entenent el medi tant en la seva composició físico-biòtica —medi, ambient natural— com estès al conjunt de l'entorn físico-social de la vida humana.

També el tema dels espais naturals d'oci ha estat tractat des de la perspectiva radical destacant sobretot els aspectes de colonització, redefinició d'activitats i aculturació, que la funció d'oci imposa a les comunitats arrelades en el territori.

Una altra línia de reflexió important, que pertany sobretot a la Geografia crítica, és la reflexió global sobre la temàtica ambiental en allò que pertoca al benestar de les poblacions, tant en les comunitats urbanes com en les comunitats rurals. En aquest sentit, el medi ambient s'inclou en una anàlisi global de l'espai en funció de les relacions de producció en la societat capitalista. És en aquest àmbit que es posen en qüestió els criteris de racionalitat econòmica que s'apliquen a la gestió del medi ambient com un valor exclusivament de canvi, reivindicant la seva propietat col·lectiva i la seva condició de valor d'ús.

2. Ideologia del progrés i gestió ambiental

En la segona sessió s'ha desenvolupat el procés de configuració de l'actual idea de progrés entenent que es tracta de l'element central, que des del punt de vista ideològic, explica les directrius fonamentals de la gestió de l'espai-recurs.

El concepte d'espai-recurs s'ha presentat incloent-hi els anomenats recursos naturals, físics i biòtics però també tots aquells elements que, com l'aire net i l'aigua neta, la quali-

tat del paisatge... etc, són cada cop més escassos i malgrat ésser patrimoni col·lectiu són apropiats privadament. El concepte vol incloure també, des d'una perspectiva més àmplia i dintre d'un plantejament social del medi ambient, el que podem anomenar recursos de qualitat de vida, entesos com tots aquells elements que configuren diferents condicions de vida dels individus i de les col·lectivitats: la qualitat de l'habitatge, la disponibilitat d'espais de lleure, l'accés a serveis col·lectius,... etc.

El desenvolupament històric de la idea de progrés ha tingut com a objectiu la relativització i el qüestionament de la seva configuració actual. Així, l'examen de la idea de decadència i l'anàlisi dels termes en els quals es desenvolupà la querella entre antics i moderns permet desmitificar la «naturalitat» de la idea mentre que el seguiment de la seva incorporació en les teoritzacions de l'economia política fa possible mostrar les seves formes de vinculació amb l'evolucionisme i la ideologia liberal.

Un cop situada en el seu context la idea de progrés, aquest segon bloc del curs s'ha dedicat a la consideració d'un tema central relacionat amb ella, el de la distribució intergeneracional dels recursos, entenent que respecte d'ella es manifesten diferents posicions en el que fa referència a les expectatives de progrés.

3. Reflexió ecològica i desenvolupament local

El tercer bloc del curs reprèn l'àmbit dels plantejaments recents de l'anàlisi ambiental en els estudis geogràfics i es dedica al desenvolupament d'una perspectiva crítica per a l'anàlisi d'un tema clàssic: el de les comunitats locals urbanes.

La perspectiva crítica s'entén aquí en el sentit estricte de la implicació de la recerca en els processos de transformació de la realitat analitzada. En aquest sentit es tracta de desenvolupar formes de conceptualització que serveixin per fonamentar una acció orientada a l'aconseguitment de processos de reequilibrament sòcio-espacials.

El bloc ha partit d'un assaig de determinar els elements definitoris de les comunitats locals, relacionat-les amb el desenvolupament històric, les condicions sòcio-econòmiques i culturals, la qualitat ambiental, la diferenciació espacial, els elements subjectius, ... etc, tractant de contextualitzar-les en les estratègies d'actuació dels agents urbans.

Pel que fa referència a aquests darrers, l'atenció s'ha centrat en el paper dels moviments socials urbans i en especial del moviment veïnal, en l'àmbit català i espanyol, pel fet d'entendre que, pel seu arrelament al territori i per la vocació de participació, constitueixen una peça clau en la possibilitat de promoció de directrius polítiques alternatives pel que fa a la gestió de l'espai urbà.